

FÖNÍCIA ÉS GYARMATAI - A FÖNÍCIAI VÁROSOK FELVIRÁGZÁSA

A Földközi-tenger keleti partvidéke mentén a föníciaiak – egy sémita eredetű nép – alapították az első független kikötővárosokat, amelyek között Akkád, Tiroz, Sidón és Biblosz voltak a legjelentősebbek. A 'föníciai' elnevezés már az i. e. III. évezred közepén megtalálható az egyiptomi feliratokban, melyeken világosan olvasható az ógörög 'phoinikész' (vörösese) név. De nevezték az országot 'a bíborfesték országának' is. Lehetséges, hogy már i. e. 2000 körül a föníciai hajók orrát mosta a Földközi-tenger vize. Tiroz és Sidón valamikor eredetileg szigetek voltak, s így könnyen védelmezhetőek a szárazföldi támadások ellen.

A Libanon hegység lábánál, ahol a keletről jövő karavánutak elérték a tengerpartot, épültek ki a föníciai kereskedővárosok.

A lakosság főként kertészkedéssel foglalkozott: olajfát, fügefát és szőlőt telepített. Nagy szerepet játszott a halászat is, nem véletlen, hogy legnagyobb városát Sidónnak (görög névalakja, a 'halfogás helyének' fordításából) nevezték. Fontos kincse volt az országnak a hegyekben található erdőrengeteg, amely bővelkedett cédrusfában és jó minőségű tölgyekben.

Az i. e. III. évezred végére itt is kezdtek kialakulni kisebb rabszolgaartató városállamok. Mindegyik ilyen államnak egy-egy kikötőváros volt a gazdasági, politikai és közigazgatási központja.

A föníciai partvidék központjában Biblosz városa állt, amely kapcsolatba került Egyiptommal. Ez lehetett a legrégebb föníciai városállam, ahol elterjedt az egyiptomi hieroglifikus írás.

Fönícia két legdélibb városa Szidon és Tiroz volt. E két szomszédos város szinte állandóan hadban állt egymással. Mindkettőt sziklafalak védték a külső ellenségtől. Tiroz városa két részből állt: az egyik a szárazföldön épült, a másik egy szigeten, melytől keskeny öböl választotta el. Ellenséges támadás esetén erre a szigetre költözött át a város minden lakosa. A hajóhad segítségével a szigetet elláthatták ivóvízzel is. Tiroz tehát bevehetetlen volt olyan ellenség számára, amely nem rendelkezett erős hajóhaddal.

Egyetlen föníciai városállamnak sem volt annyi ereje, hogy egységes országban egyesítse az egész népet. A harc évszázadokon keresztül csak azért folyt, hogy egyik vagy másik föníciai város megszerezze a hegemoniát (a döntő hatalmi fölényt).

Miután i. e. 1000 körül Szidont feldúlták a 'tenger népei', a hegemonia Thirósra szállt, amely akkoriban I. Hírám király idejében (i. e. 950 körül) élte virágkorát. Hírám mesterséges töltések építtetésével megnövelte a sziget területét, melyen Thirósz város legfontosabb része feküdt, ott ivókutakat ásott, s ily módon úgyszólván bevehetetlen erőddé alakította a várost.

Hírám király uralkodása idején kezdték gyarmatosítani a Földközi-tenger észak-afrikai partvidékét, utódai pedig ugyanott megalapították Karthágó városát, a monda szerint i. e. 814-ben.

Fönícia Egyiptomba szállított természeti kincsei közül a szárított tengeri hal és a libanoni cédrus és tölgyfa voltak a legértékesebbek. Ezekből kitűnő hajóépítő anyag és épületfa készült, és az egyiptomi múmiákat tartalmazó szarkofágokat (díszesen faragott kő- vagy fakoporsókat) is libanoni fából faragták. Az egyiptomi papiruszok szerint gyógynövényeket és balzsamozáshoz szükséges gyantákat is szállítottak Egyiptomba.

Mivel Föníciában kevés volt a termőföld, nagyon gondosan művelték meg. A kereskedelemben első helyen állt a kiváló minőségű föníciai bor, de jelentős volt még az olívaolaj kivitele is. Fönícában nagy szerepet játszott a rabszolgakereskedelem. A föníciai városállamok rendszerint nem kereskedtek saját polgáraikkal, és a szegény családok is csak ínséges éveken adták el gyermekeiket rabszolgának.

Biblosz és más városok csak külföldi rabszolgákkal kereskedtek. Az akkori világ népei a föníciaiakat könyörtelen rabszolgakereskedőknek tartották. Egyesek a föníciaiakat nemcsak kereskedőknek, hanem emberekre vadászó tengeri kalózkodóknak is tekintették! A föníciai városok rendszerint az ég istenét tisztelték főistenségként. A föníciai városállamok gazdagsága lehetővé tette egy fényűző vallási kultusz kialakulását, melyet a papok nagy tömege szolgált. A föníciai vallásban nagyon sokáig megmaradt az emberáldozat, és néha legdrágább kincsét ragadták el: a gyermekét. Sokszor elsőszülötteket áldoztak fel az istenek oltárán!

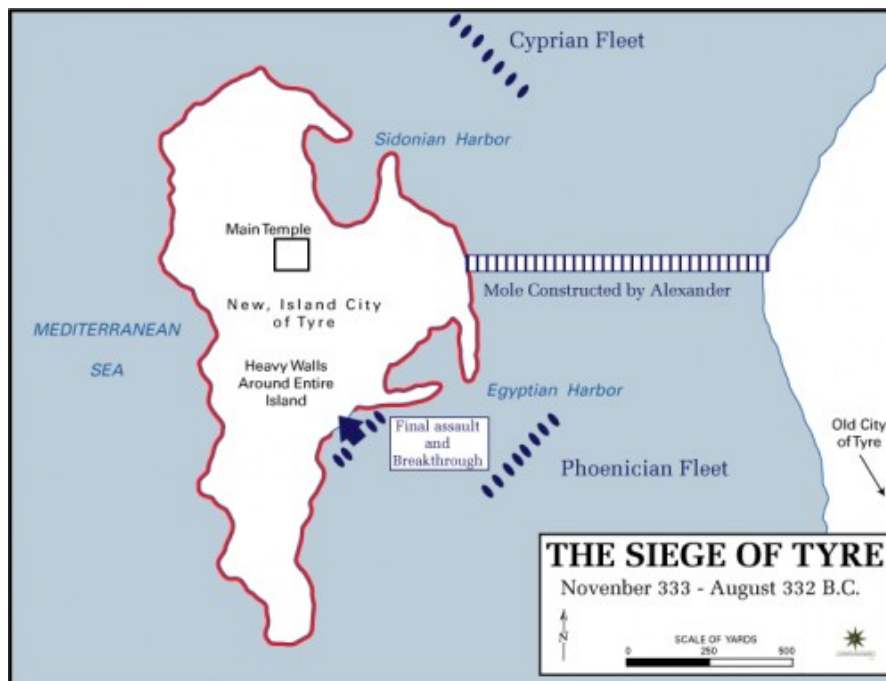
A föníciai városállamok szabad lakossága két csoportra oszlott. Az uralkodó, a gazdagok rétege a megerősített városokban, míg a lakosság nagyobb része a környező falvakban élt. A népet a lakhelyéről, a falvakból és a külvárosokból hívták be a szárazföldi hadseregbe gyalogosnak, vagy a hadihajókra szolgáltra. Az előkelők viszont, mint harci szekerek, vagy a hadihajók parancsnokai teljesítettek szolgálatot. Tehát a föníciai városok kikötőiben nemcsak kereskedelmi hajók, hanem evezős hadihajók is horgonyoztak. Különben a föníciaiak alkalmaztak először evezős rabszolgákat az i. e. III. évezredben. A 'hajó' föníciai neve ma is él a 'gálya' szóban, amely szinte minden európai nyelvben megtalálható.

Először a thiróssziak (i. e. a II. évezred végén) kezdték el a gyarmatosítást. Az uralkodó osztálynak az volt a fő célja, hogy a veszélyes és lázadó polgárokat kitelepítse, majd pedig megszervezze a cserekereskedelmet. Egyes esetekben a föníciai gyarmatok nagyon megerősödtek; ez történt Karthágóval és Uticával is. A föníciaiak később elfoglalták Szicília és Málta szigetét is, majd Hispánia partvidékén alapítottak gyarmatokat.

Időszámításunk előtt a II. évezred végén a föníciai városokat elfoglalták az egyiptomi fáraók, és hosszú ideig uralkodtak felettük. Amikor ezután felszabadultak, már az i. e. VIII. században, az asszír seregek egyre gyakrabban nyomultak keletről a Földközi-tenger partjáiig. Hamarosan valamennyi föníciai város kénytelen volt behódolni az asszírok királyának.

Amikor i. e. a VI. században megalakult a Perzsa Birodalom, Fönícia is része lett ennek a hatalomnak. A föníciai városok továbbra is megmaradtak fontos kereskedelmi központnak, de ugyanakkor a perzsák tengeri hatalmának szerves része volt a föníciai hajóhad is.

Nagy Sándor, a macedónok királya i. e. 333-ban az isszoszi csatanyerés után nem üldözte a legyőzött perzsa sereget, hanem a Földközi-tenger partján a föníciai városok ellen vonult, hogy azokat elfoglalja. Biblosz és Szidón városok megadták magukat, míg Thirósz keményen ellenállt. Ha valahol, úgy itt mutathatta meg Nagy Sándor hadvezéri képességait. Thirósz városa egyik ostromot a másik után állta ki.

A föníciaiak elsők voltak abban, hogyan kell az ostromokat eredményesen visszaverni. Thirósz erődítménye a parttól félmérföldnyire fekvő szigeten épült, és verhetetlen flotta horgonyzott a kikötőjében. Karthágó nem küldött segítséget a thirószsiaknak!

Nagy Sándor elrendelte, hogy a parttól a szigetig, ahol az erődítmény volt, építsenek töltést, amely még ma is áll. Ezen a töltésen férközött a macedón hadsereg Thirósz falai alá, ezen állította fel tornyait és faltörő kosait. Majd hajókat vontatott a falak tövébe, amelyekre újabb tornyokat és faltörő kosokat állított. A thirószsiak gyűjtő hajókat bocsátottak Nagy Sándor harci hajóira, és ki-kirohantak saját két kikötőjükből. De egy nagy rajtaütés során, a macedón hajókra támadtak éppen, csapdába kerültek és súlyos vereséget szenvedtek. Számos hajójuk elmerült és egy ötevezősoros nagy gálya, meg egy négyevezősoros kisebb hajó az ellenég kezébe került. Végül az ostromlók rést ütöttek a falakon, és a macedónok, a hajók romjain magasba kapaszkodva, rohammal bevették Thirósz városát.

Az ostrom hét hónapig tartott. Az elfoglalt város házait kirabolták, lakosságát lemészárolták, míg az életben maradottakat rabszolgának adták el.

Forrásanyag:

Gyapay G. és Ritoók Zs.: Történelem. Országos Pedagógiai Intézet, Budapest, 1991.

B. Drašković, I. Makek: Istorija. Zavod za izdavanje udžbenika, Novi Sad, 1989.

Világtörténelem. I. kötet, V. Struve, Kossuth Könyvkiadó, Budapest 1962